

УДК 94:327:930.85](477+560)"1991/2021"

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2025.2.25>**Ірина ФЕДОРІВ**

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, Україна, 46027 (feiol@tnpu.edu.ua)

Iryna FEDORIV

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the World History and Religious Study Chair
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
2 M. Kryvonosa str., Ternopil, Ukraine, 46027 (feiol@tnpu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1344-8053>**Ігор ТАНАВСЬКИЙ**

аспірант кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, Україна, 46027 (tanavskijigor095@gmail.com)

Ihor TANAVSKY

Graduate Student of the Department of World History and Religious Studies
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
2 M. Kryvonosa str., Ternopil, Ukraine, 46027 (tanavskijigor095@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4453-4316>**УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКА СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА РОЛЬ ДІАСПОРИ (1991–2021 РР.)**

Анотація. Метою дослідження є аналіз нормативно-правової бази співпраці України та Турецької Республіки у сфері культури у 1991–2021 рр. та оцінка ролі діаспори у процесі формування українсько-турецького культурного співробітництва. Актуальність дослідження зумовлена кількома факторами, серед яких ключовими є вагоме геополітичне значення Туреччини в тюркському світі та її потенційні можливості у залученні до процесу деокупації Криму та розвитку культури кримли. **Методологічною основою дослідження** стали методи моніторингу, абстрагування, абстрактно-логічний, історико-типологічний та інституціональний. Метод моніторингу було використано для пошуку та систематизації даних, абстрагування – з метою виділення ключових понять, абстрактно-логічний метод став інструментом для формулювання висновків дослідження. Використання історико-типологічного методу дозволило з'ясувати ключові закономірності у розвитку українсько-турецьких культурних відносин та порівняти їх договірну базу між собою. Інституціональний метод дав можливість розглянути інститут діаспори як ключовий фактор формування українсько-турецького культурного співробітництва. Аналіз попередніх наукових праць показав зростання інтересу до питання українсько-турецької співпраці у культурній сфері. **Наукова новизна** статті полягає у тому, що вперше ґрунтовно досліджена нормативно-правова база та роль діаспори у формуванні українсько-турецької співпраці у сфері культури. **Результати дослідження** демонструють специфіку формування українсько-турецької культурної взаємодії у 1991–2021 рр., залученість до цього процесу державних органів України та Турецької Республіки, громадських організацій, спілок діаспори та окремих діячів культури. Також результати показали, що нормативно-правова база культурної співпраці України та Турецької Республіки у 1991–2021 рр. сформована завдяки низці двосторонніх та міжнародних угод, розпоряджень та указів. У **висновках** зазначені ключові діаспорні організації для формування успішної в перспективі співпраці у культурній сфері. Умовами поглиблення цього процесу встановлено створення структури на зразок Спільної Комісії, залучення українських митців до культури народу кримли, коо-

перація діаспорних організацій та діячів мистецтва, доступ до вивчення української та турецької мов, розширення представництва українських митців у міжнародних культурних заходах.

Ключові слова: Україна, Турецька Республіка, нормативно-правова база, сфера культури, діаспора, кирилли.

FORMATION OF THE UKRAINIAN-TURKISH CULTURAL FIELD IN 1991–2021: REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK AND THE ROLE OF THE DIASPORA

Abstract. *The purpose of the study is to analyze the regulatory and legal framework of cultural cooperation between Ukraine and the Republic of Turkey in 1991–2021 and assess the role of the diaspora in the process of forming the Ukrainian-Turkish cultural field. The need to achieve the set goal is argued by several factors at once, among which the key ones are the high geopolitical weight of Turkey in the Turkic world and its capabilities in the process of de-occupation of Crimea and the development of the culture of the Crimean Tatars. The methodological basis of the study was monitoring, abstraction, abstract-logical, historical-typological and institutional methods. The monitoring method was used to search and systematize data, abstraction was used to highlight key concepts, the abstract-logical method served as a tool for formulating the conclusions of the study. The use of the historical-typological method made it possible to identify patterns in the development of Ukrainian-Turkish cultural relations and compare their contractual bases with each other. The institutional method made it possible to consider the institution of the diaspora as a key factor in the formation of the Ukrainian-Turkish cultural field. An analysis of previous scientific works showed an increase in interest in the issue of Ukrainian-Turkish cultural cooperation. The scientific novelty of this article lies in the fact that during its writing, the role of contractual foundations and the diaspora in the formation of a common cultural field for both peoples was first investigated. The results of the study demonstrate the complexity of the formation of the Ukrainian-Turkish cultural field in 1991–2021 and the involvement of state bodies of Ukraine and the Turkish Republic, public organizations, diaspora unions and individual cultural figures in this process. The results also showed that the contractual basis of cultural cooperation between Ukraine and the Turkish Republic in 1991–2021 was formed thanks to bilateral and international agreements, orders and decrees. The conclusions identify diaspora organizations as key in the formation of a common Ukrainian-Turkish cultural field. The conditions for deepening this process include the creation of a Joint Commission, the involvement of Ukrainian artists in the culture of the Krymly people, cooperation between diaspora organizations and artists, access to the study of Ukrainian and Turkish languages, and the expansion of the representation of Ukrainian artists in international cultural events.*

Key words: Ukraine, Republic of Turkey, regulatory framework, cultural sphere, diaspora, Crimean Tatars.

Постановка проблеми. Українсько-турецька співпраця в культурній сфері триває більш як п'ятсот років. Початок цього процесу був зафіксований ще в період Пізнього Середньовіччя. Давність культурного впливу турків на українські території доводить, що рештки їхніх культурних цінностей періоду XIV–XV ст. дослідники й досі знаходять у районі Північного Причорномор'я [1]. Вже у XVI–XVII ст. активізувалися торговельні контакти між Османською імперією та Гетьманщиною, що призвело до збільшення кількості українських та турецьких купців, ченців та звичайних мандрівників, які змогли вільно пересуватися по території обох держав. Серед цих мандрівників були освічені люди, знавці турецької історії та культури, що виявляли власну зацікавленість до інших народів [2].

Сучасний етап формування українсько-турецького культурного співробітництва значно відрізняється від попередніх, оскільки український і турецький народи еволюціонували в напрямі егалітаризму в мистецтві та демократизації культури, що дозволяє розглядати культурну співпрацю не просто як засіб інформування про особливості розвитку суспільства, але й дієвий інструмент геополітичного впливу. Актуальність дослідження полягає в тому, що роль культурної співпраці України та Турецької Республіки є недооціненою порівняно з питаннями

торгово-економічної, військової чи енергетичної співпраці. Це, своєю чергою, призводить до недостатньої акцентації на важливості українсько-турецької співпраці у сфері культури, що може бути ефективним майданчиком для порозуміння між обома народами.

Тому, зважаючи на підвищення геополітичної та просвітницької активності Туреччини у Чорноморському регіоні у 1991–2021 рр., було вирішено розглянути ключові аспекти українсько-турецьких відносин у сфері культури, дослідивши укладені міждержавні угоди й договори, спрямовані на таку співпрацю, з'ясувати вплив діаспори на цей процес.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу нормативно-правової бази співпраці України та Турецької Республіки у сфері культури у 1991–2021 рр. та оцінка ролі діаспори у процесі формування українсько-турецького культурного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед українських науковців інтерес до вивчення особливостей українсько-турецької культурної співпраці у 1991–2021 рр. проявляли О. Сенченко, Д. Рибак, О. Сухобокова, М. Гоманюк, Ю. Мателешко та ін.

У науковій статті О. Сенченко розглянуто політику «м'якої сили» Турецької Республіки та значення історії та культури турецького народу в процесі її формування [3]. Досліджуючи життя української діаспори в Туреччині, О. Сухобокова з'ясувала, що для діаспори у східних країнах характерно пов'язувати культурне життя з церквою, що відрізняє їх від української діаспори західних цивілізацій [4]. Водночас, аналізуючи особливості життя турків-ахиска в Україні, М. Гоманюк стверджує, що саме культурна дистанція між українцями та турками-ахиска стає на заваді їхньої асиміляції [5]. Ю. Мателешко визначив Турецьку Республіку як одну з пріоритетних держав для діяльності Українського інституту, як інструменту культурної дипломатії України [6].

Серед закордонних дослідників вивченням особливостей українсько-турецької культурної співпраці у 1991–2021 рр. займалися А. Деніз, Е. Мурат Озгюр, О. Фрам, К. Гофманн, Ф. Туранли та ін.

Спільне дослідження А. Деніз та Е. Мурат Озгюр довело, що українська діаспора в Туреччині формувалася на основі етнонаціоналізму як ідеї зв'язку нації з етнічною культурою [7]. О. Фрам та К. Гофманн стверджують, що Туреччина продовжує посилювати економічне, культурне та політичне партнерство зі своїми пострадянськими сусідами, включаючи Азербайджан, Грузію, Україну та Молдову [8]. Ф. Туранли розкрив особливості української тюркології та пояснив важливість цього культурологічного аспекту для українсько-турецьких відносин [9].

Таким чином, після огляду вищезгаданих досліджень стає очевидним, що вибрана тема викликає жвавий інтерес серед науковців України та Туреччини. Попри це, в розглянутих працях культурна співпраця України та Турецької Республіки описується не досить системно.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, перш за все потрібно визначити, на основі яких двосторонніх та міжнародних угод відбувалася співпраця України та Турецької Республіки у сфері культури (1991–2021 рр.). Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що її підґрунтям стали такі двосторонні договори: «Угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про культурне співробітництво» від 27 листопада 1996 р. та «Програма співробітництва між Урядом України і Урядом Турецької Республіки у сфері культури» від 22 грудня 2011 р. [10].

Перший з цих договорів містить дев'ять статей, які передбачають зміцнення співробітництва у галузі культури шляхом обміну культурними продуктами та діями мистецтва, спільної участі у міжнародних культурних заходах та налагоджування контактів між зацікавленими мистецькими установами. Також у рамках цієї угоди українсько-турецька культурна співпраця передбачає переклад зразків літератури обох сторін та їх подальшу публікацію [11].

«Програма співробітництва між Урядом України і Урядом Турецької Республіки у сфері культури» передбачає створення сприятливих умов для українсько-турецької співпраці в галузі культури та мистецтва шляхом організації днів національної культури, участі артистів обох країн у фестивалях та обміну спеціалістів театру. Відповідно до статей цього договору уряди обох держав повинні заохочувати проведення художніх виставок на базі фондів Національного художнього музею України та відповідного музею Турецької Республіки [12].

Українсько-турецька співпраця у сфері культури згадується у міжнародному договорі «Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації» від 4 лютого 1994 р. Відповідно до цього документа уряди держав-учасниць цієї конвенції підтримують співробітництво у галузі культури на регіональному рівні та сприяють прямим контактам між регіонами та містами держав-підписантів. Також сторони договору визнали важливість захисту культурної та історичної спадщини та погодилися на співпрацю з метою її збереження. Усі держави-учасниці конвенції заохочують та підтримують розвиток процесів молодіжного культурного обміну [13].

Про активну культурну співпрацю України та Турецької Республіки свідчать не тільки двосторонні та міжнародні угоди, але й розпорядження та укази Президента України. Прикладом останнього є указ В. Ющенка від 10 вересня 2007 р., який затвердив план дій щодо домовленостей, які були досягнуто під час його візиту в Турецьку Республіку. Цей план передбачав зустріч представників урядів Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) з питань культури, модернізацію ОЧЕС для укладання нових договорів у напрямі культурної співпраці та вдосконалення механізмів співробітництва задля ефективної реалізації статей «Чорноморської конвенції ...» від 4 лютого 1994 р. [14]. Розпорядження В. Януковича від 31 жовтня 2011 р. передбачало підтримку гастролей Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського у Туреччині [15].

Таким чином, відповідні договори щодо культурної співпраці України та Турецької Республіки у 1991–2021 рр. сприяли врегулюванню міждержавних відносин серед більшості галузей культури та мистецтва. Необхідно зазначити, що в процесі створення правового фундаменту українсько-турецьких відносин у сфері культури активну участь брали члени Кабінету Міністрів України та Президент України. Попри це, потрібно зауважити, що далеко не всі статті, які містяться в розглянутих угодах, виконувалися в повному обсязі, оскільки деякі з них мали декларативний характер, що не зобов'язувало уряди до їх виконання. Прикладом цього став намір про створення Спільної Комісії, яка повинна була поглиблювати співпрацю у сфері культури за допомогою реалізації власних правил та процедур. На жаль, цей орган міждержавного контролю так і не запрацював.

Варто відзначити, що культурна співпраця України та Турецької Республіки у 1991–2021 рр. часто відбувалась на основі приватної ініціативи діячів кримськотатарського руху й української діаспори. Ця активність пов'язана з тим, що Україна поряд з Туреччиною є одним із центрів тюркської культури. Це дозволяє представникам МЗС України претендувати на місце спостерігачів в Організації тюркських держав.

Визнаючи важливу роль кримли в процесі культурної співпраці України та Турецької Республіки, перша заступниця Міністра закордонних справ України Е. Джапарова у 2021 р. заявляла: «Кримські татари – місток між Україною та Туреччиною» [16]. Однак, попри спільну історію та схожі риси, український та татарський народи мало інтегровані в культурний простір одне одного [17]. Це не стало на заваді реалізації представниками кримськотатарського народу функцій культурного обміну між турками та українцями.

Першою структурою, яка дозволила ефективно лобіювати інтереси кримськотатарського народу в Турецькій Республіці щодо його репатріації, було Товариство культури

та взаємодопомоги кримських тюрків (ТКВКТ), очолюване А.І. Кирилми. Саме за сприяння цієї організації відбулися зустрічі М. Джемільєва з політиками та культурними діячами Турецької Республіки під час його візиту в Анкару 5 лютого 1992 р. Ще одним прикладом діяльності ТКВКТ у контексті українсько-турецької культурної співпраці стала їх підтримка Днів кримськотатарської культури у Києві, задля чого представники цієї організації вели перемовини з МЗС Турецької Республіки у 2003 р. Таким чином, лєвова частка праці ТКВКТ та А.І. Кирилми була спрямована на відродження культури кримськотатарського народу та популяризацію ідеї формування українсько-турецького культурного простору. Тому у 2000-х рр. головними завданнями кирилми було оголошено створення національних інституцій та їх культурне й духовне відродження [18].

Діяльність українських діаспорних організацій у Туреччині спрямована на зростання популярності української мови та культури. У зв'язку з цим представники української діаспори беруть участь у процесі навчання турецьких громадян української мови. Також одним із напрямів діяльності української діаспори стало видання двомовної науково-популярної та навчальної літератури [19].

Організації української діаспори в Туреччині функціонують у тому числі й за підтримки Посольства України. Прикладом цього є робота «Української спілки в Анкарі», створеної 6 березня 2017 р. Ця організація сприяє всім охочим брати участь у різних гуртках, серед яких є танцювальний ансамбль «Квіти України» та хор «Роксолана» [20]. Все вищенаведене вказує на українську діаспору та кирилми як найбільш активних провідників культурної співпраці України та Турецької Республіки у 1991–2021 рр., які, попри відсутність фінансування та відірваність від Батьківщини, були готові захищати свою національну самобутність та передавати культурну спадщину наступним поколінням турків та українців.

Перед тим як визначити умови поглиблення українсько-турецької культурної співпраці, необхідно розглянути процес його формування. Основою цього процесу у 1991–2021 рр. стала демонстрація різних форм мистецтва, серед яких провідними є кіно, література, скульптура, музика та образотворче мистецтво. Головними ініціаторами співпраці України та Туреччини у сфері мистецтва виступали митці, громадські діячі та організації діаспори. Прикладом українсько-турецької культурної співпраці є відкриття барельєфа Т. Шевченка, встановленого в турецькому м. Анталія 4 липня 2020 р. у парку української культури [21]. Це стало можливим завдяки кооперації турецького скульптора Саліх Акбулут та голови асоціації «Українська родина» Віти Михайлової [22].

Однак важливою умовою формування українсько-турецької культурної співпраці залишається знання турецької мови та культури, що здобувається під час освітніх процесів. З метою вивчення турецької мови та культури Турецьким агентством співпраці та розвитку у 2002 р. було створено культурні центри для надання обладнання та освітніх матеріалів кафедрам тюркології українських університетів. Під час навчання на цих кафедрах українські студенти залучалися до турецьких культурних заходів та брали участь у святкових концертах [23].

Ще одним ключовим фактором формування українсько-турецького культурного співробітництва у 1991–2021 рр. була низька обізнаність громадян Туреччини про діячів сучасної української культури. Серед українських співаків та співачок для турецького загалу відомими були Р. Лижичко, С. Джамаладінова (Джамала) та С. Вакарчук. Серед діячів кіномистецтва знаним у колі турецьких глядачів був А. Сеїтаблаєв як режисер фільмів «Хайтарма» та «Додому», які описують важливі епізоди з життя кирилми. Очевидно, що знайомство широкої турецької аудиторії із сучасною культурою України відбувалося переважно в рамках міжнародних заходів за умови присутності на них українських культурних діячів. Доказом цього є впізнаваність Р. Лижичко та Джамали саме як учасниць Євробачення, а не

українських співачок [24]. Вищенаведені факти вказують на важливість активної участі вітчизняних митців у міжнародних культурних заходах, котра була важливим елементом зміцнення українсько-турецького культурного співробітництва у 1991–2021 рр.

Таким чином, для поглиблення розвитку українсько-турецької культурної взаємодії необхідними умовами є: створення Спільної Комісії як органу регулювання правил культурної співпраці України та Турецької Республіки; залучення українських митців до відродження та популяризації культури народу кримли; кооперація діаспорних організацій та діячів мистецтва на території обох держав; спрощення доступу до вивчення української та турецької мов; розширення представництва вітчизняних митців у міжнародних культурних заходах.

Висновки. Отже, формування українсько-турецького культурного співробітництва у 1991–2021 рр. було складним процесом, до якого були залучені державні органи України та Турецької Республіки, громадські організації, спілки діаспори та окремі діячі культури. Як показало дослідження, нормативно-правова база культурної співпраці України та Турецької Республіки у 1991–2021 рр. сформована завдяки двостороннім та міжнародним угодам, розпорядженням та указам Президента України. Проведений аналіз діяльності кримли та української діаспори, спрямованої на поглиблення культурної співпраці України та Турецької Республіки у 1991–2021 рр., засвідчив, що організації діаспорян стали провідними силами формування українсько-турецького культурного простору. Дослідження процесу формування українсько-турецької культурної співпраці дозволило узагальнити умови його поглиблення, ключовими серед яких є залучення українських митців до культури народу кримли, кооперація діаспорних організацій та діячів мистецтва, доступ до вивчення мов українського та турецького народів, представництво українських і турецьких митців у міжнародних культурних заходах тощо.

Одним із перспективних напрямів майбутніх досліджень може бути розкриття ролі релігійних структур, що знаходяться на територіях України та Турецької Республіки, у процесах трансформації українсько-турецької культурної співпраці.

Література

1. Біляєва С.О., Кулаковська Л.В., Фіалко О.Є. Україна–Туреччина: грані співробітництва. *Археологія і давня історія України*. 2019. Вип. 3. № 32. С. 184–194.
2. Черніков І.Ф. З історії становлення й розвитку тюркології в Україні до середини 30-х років ХХ ст. *Східний світ*. 2003. № 4. С. 5–25.
3. Сенченко О. Політика та інструментарій «м'якої сили» Туреччини. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 12. С. 23–30.
4. Сухобокова О.О. Українська громада в Туреччині: від національної спільноти до діаспори. *Східний світ*. 2021. № 3. С. 135–148.
5. Гоманюк М.А. Модернізація соціального життя турків-ахиска в Україні. *Східний світ*. 2020. № 2. С. 49–62.
6. Мателешко Ю. Особливості, тенденції та перспективи розвитку інституційних та нормативно-правових засад культурної дипломатії України. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. Вип. 2. № 29. С. 49–58.
7. Deniz A., Murat Özgür E. The establishment of the Ukrainian diaspora in Turkey through migrant associations: “We feel as part of the diaspora from now on”. *Southeast European and Black Sea Studies*. 2022. Vol. 22. №. 2. P. 243–261.
8. Frahm O., Hoffmann K. Dual agent of transition: how Turkey perpetuates and challenges neo-patrimonial patterns in its post-Soviet neighbourhood. *East European Politics*. 2021. Vol. 37. №. 1. P. 110–138.
9. Turanly F. Persecuted turkology: The Ukrainian context. *East European Historical Bulletin*. 2023. №. 27. P. 140–155.

10. Посольство України в Турецькій Республіці. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною і Туреччиною. URL: <https://turkiye.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/kulturno-gumanitarne-spivrobitnictvomizh-ukrayinoyu-i-turechchinoyu> (дата звернення: 06.08.2025).
11. Угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про культурне співробітництво від 27.11.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_069#Text (дата звернення: 07.08.2025).
12. Програма співробітництва між Урядом України і Урядом Турецької Республіки у сфері культури від 22.12.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_092#Text (дата звернення: 08.08.2025).
13. Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 04.02.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_002#Text (дата звернення: 06.08.2025).
14. Про реалізацію домовленостей, досягнутих у ході робочого візиту Президента України до Турецької Республіки від 10.09.2007. № 843/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843/2007#Text> (дата звернення: 06.08.2025).
15. Про надання підтримки Президента України гастролям Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського у Турецькій Республіці від 31.10.2011. № 311/2011-рп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2011-рп#Text> (дата звернення: 06.08.2025).
16. Джапарова Е. Україна прагне отримати статус спостерігача у Тюркській раді. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3077474-ukraina-pragne-otrimati-status-sposterigaca-u-turkskij-radidzaparova.html> (дата звернення: 06.08.2025).
17. Пашинська А.В. Культурна дипломатія України у взаємодії з тюркськими державами. *Культурологічний альманах*. 2025. № 1. С. 367–374.
18. Аблятіфов Р. Роль А.І. Киримли у розвитку руху кримської діаспори Туреччини (кінець 1980-х – початок 2000-х рр.). *Старожитності Лукомор'я*. 2021. № 1. С. 98–108.
19. Фецаң Т. Статус української мови в полікультурному соціумі Республіки Туреччина. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. 2024. № 12. С. 31–38.
20. Білецька Ю. Українська спілка в Анкарі працює на підвищення престижу української культури в Туреччині. *Український інтерес*. URL: <https://uain.press/interview/yuliya-biletska-ukrayinska-spilka-v-ankari-pratsyuena-pidvishhennya-prestizhu-ukrayinskoyi-kulturi-v-turechchini-1224174> (дата звернення: 06.08.2025).
21. Сорокін С., Пророченко Н. Українсько-турецька співпраця в гуманітарній сфері у 1991–2021 рр. *Сторінки історії*. 2024. № 58. С. 346–367.
22. Diaspora.ua. URL: <https://www.facebook.com/history.diaspora/posts/5> (дата звернення: 15.10.2025).
23. Шутчкін В. Турецький вектор міжнародної діяльності українських університетів у ХХІ ст. *Young Scholars Grinchenko – Seton International Journal*. 2021. Вип. 2. № 2. С. 98–107.
24. Габер Є., Воротнюк М. Сприйняття України за кордоном. Туреччина: аналітичний звіт. Укр. Ін-т, Рада зовніш. політики «Укр. Призма», 2020. 69 с.

References

1. Bilyayeva, S.O., Kulakovska, L.V., & Fialko, O.Ye. (2019). Ukrayina–Turechchyna: hrani spivrobitnytstva [Ukraine–Turkey: faces of cooperation]. *Arkheolohiya i davnya istoriya Ukrayiny*, 3(32), 184–194. [in Ukrainian].
2. Chernikov, I.F. (2003). Z istoriyi stanovlennya y rozvytku tyurkolohiyi v Ukrayini do seredyny 30-kh rokiv XX st. [From the history of the formation and development of Turkology in Ukraine to the mid-1930s]. *Skhidnyy svit*, (4), 5–25. [in Ukrainian].
3. Senchenko, O. (2020). Polityka ta instrumentariy «myakoyi syly» Turechchyny [Politics and tools of Turkey's "soft power"]. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*, (12), 23–30. [in Ukrainian].
4. Sukhobokova, O.O. (2021). Ukrayinska hromada v Turechchyni: vid natsionalnoyi spilnoty do diaspory [Ukrainian community in Turkey: from national community to diaspora]. *Skhidnyy svit*, (3), 135–148. [in Ukrainian].
5. Homanyuk, M.A. (2020). Modernizatsiya sotsialnoho zhyttya turkiv-akhyska v Ukrayini [The modernization of social life of Meskhetian Turks in Ukraine]. *Skhidnyy svit*, (2), 49–62. [in Ukrainian].

6. Mateleshko, Yu. (2022). Osoblyvosti, tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku instytutsiynykh ta normatyvno-pravovykh zasad kulturnoyi dyplomatiyi Ukrayiny [Peculiarities, trends and prospects for the development of institutional and regulatory frameworks of cultural diplomacy of Ukraine]. *Heopolytika Ukrayiny: istoriya i suchasnist*, 2(29), 49–58. [in Ukrainian].
7. Deniz, A., & Murat Özgür, E. (2022). The establishment of the Ukrainian diaspora in Turkey through migrant associations: “We feel as part of the diaspora from now on”. *Southeast European and Black Sea Studies*, 22(2), 243–261. [in English].
8. Frahm, O., & Hoffmann, K. (2021). Dual agent of transition: how Turkey perpetuates and challenges neo-patrimonial patterns in its post-Soviet neighbourhood. *East European Politics*, 37(1), 110–138. [in English].
9. Turanly, F. (2023). Percecuted turkology: The Ukrainian context. *East European Historical Bulletin*, (27), 140–155. [in English].
10. Posolstvo Ukrayiny v Turetskiy Respublitsi. (2022, October 13). Kulturno-humanitarne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoyu i Turechchynoyu [Cultural and humanitarian cooperation between Ukraine and Turkey]. Retrieved from: <https://turkiye.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/kulturno-gumanitarnespivrobitnictvo-mizh-ukrainoyu-i-turechchinoyu>. [in Ukrainian].
11. Uhoda mizh Uryadom Ukrayiny ta Uryadom Turetskoyi Respubliki pro kulturne spivrobitnytstvo vid 27.11.1996 [Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey on Cultural Cooperation dated 27.11.1996]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_069#Text. [in Ukrainian].
12. Prohrama spivrobitnytstva mizh Uryadom Ukrayiny i Uryadom Turetskoyi Respubliki u sferi kul'tury vid 22.12.2011 [Program of cooperation between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey in the field of culture dated 22.12.2011]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_092#Text. [in Ukrainian].
13. Chornomorska konventsia pro spivrobitnytstvo u haluzi kultury, osvity, nauky ta informatsiyi vid 04.02.1994 [Black Sea Convention on Cooperation in the Field of Culture, Education, Science and Information of 04.02.1994]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_002#Text. [in Ukrainian].
14. Pro realizatsiyu domovenostey, dosyahnutykh u khodi robochoho vizytu Prezydenta Ukrayiny do Turetskoyi Respubliki vid 10.09.2007 [On the implementation of the agreements reached during the working visit of the President of Ukraine to the Republic of Turkey dated 10.09.2007]. № 843/2007. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843/2007#Text>. [in Ukrainian].
15. Pro nadannya pidtrymky Prezydenta Ukrayiny hastrolyam Natsionalnoho zaslushhenoho akademichnoho ansamblyu tantsyu Ukrayiny imeni Pavla Virskoho u Turetskiy Respublitsi vid 31.10.2011 [On providing support by the President of Ukraine to the tour of the National Honored Academic Dance Ensemble of Ukraine named after Pavlo Virsky in the Republic of Turkey dated 31.10.2011]. № 311/2011rp. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2011-pp#Text>. [in Ukrainian].
16. Dzhaparova, E. (2020, August 7). Ukrayina prahne otrymaty status sposterihacha u Tyurkskiy radi [Ukraine seeks observer status in the Turkic Council]. *Ukrinform*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3077474ukraina-pragne-otrimati-status-sposterigaca-u-turkskij-radi-dzaparova.html>. [in Ukrainian].
17. Pashynska, A.V. (2025). Kulturna dyplomatiya Ukrayiny u vzayemodiyi z tyurkskymy derzhavamy [Cultural diplomacy of Ukraine in interaction with Turkic states]. *Kulturolohichnyy almanakh*, 1, 367–374. [in Ukrainian].
18. Ablyatifov, R. (2021). Rol A.I. Kyrymly u rozvytku rukhu krymskoyi diaspory Turechchyny (kinets 1980-kh – pochatok 2000-kh rr.) [The role of A.I. Kyrymla in the development of the Crimean diaspora movement in Turkey (late 1980s – early 2000s)]. *Starozhytnosti Lukomorya*, (1), 98–108. [in Ukrainian].
19. Fetsan, T. (2024). Status ukrayinskoyi movy v polikulturnomu sotsiumi Respubliki Turechchyna [The Status of the Ukrainian Language in the Multicultural Society of the Republic of Turkey]. *Studia Ucrainica Varsoviensia*, (12), 31–38. [in Ukrainian].
20. Biletska, Yu. (2020, April 21). Ukrayinska spilka v Ankari pratsyuye na pidvyshchennya prestyzhu ukrayinskoyi kultury v Turechchyni [Ukrainian Union in Ankara is working to increase the prestige of Ukrainian culture in Turkey]. *Ukrayinskyy interes*. Retrieved from: <https://uain.press/interview/yuliya-biletskaukrayinska->

spilka-v-ankari-pratsyuye-na-pidvishhennya-prestizhu-ukrayinskoyikulturi-v-turechchini-1224174. [in Ukrainian].

21. Sorokin, S., & Prorochenko, N. (2024). Ukrayinsko-turetska spivpratsya v humanitarniy sferi u 1991–2021 rr. [Ukrainian-Turkish Cooperation in the Humanitarian Sphere in 1991–2021]. *Storinky istoriyi*, (58), 346–367. [in Ukrainian].

22. Diaspora.ua. Retrieved from: <https://www.facebook.com/history.diaspora/posts/5>. [in Ukrainian].

23. Shutochkin, V. (2021). Turetskyy vektor mizhnarodnoyi diyalnosti ukrayinskykh universytetiv u XXI st. [The Turkish vector of international activity of Ukrainian universities in the 21st century]. *Young Scholars Grinchenko – Seton International Journal*, 2(2), 98–107 [in Ukrainian].

24. Haber, Ye., & Vorotnyuk, M. (2020). Sprynyattya Ukrayiny za kordonom. Turechchyna: analitychnyy zvit [Perception of Ukraine abroad. Turkey: analytical report]. Ukrayinskyy Instytut, Rada zovnishnoyi polityky, “Ukrayinska pryzma”, 69 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 06.10.2025

Стаття прийнято 23.10.2025

Стаття опублікована 22.12.2025